

Josan Meijers, lid Bestuurlijk Overleg, IPO.

Provincies bevoegd gezag voor grondwater

Bescherming grondwater door goede ketensamenwerking

De verantwoordelijkheden voor water zijn in Nederland op verschillende plekken belegd. Waar Rijkswaterstaat verantwoordelijk is voor de grote oppervlaktewateren, en de waterschappen voor de kleinere oppervlaktewateren en het ondiepe grondwater, zijn de provincies bevoegd gezag voor wat betreft het diepe grondwater.

Het algemene doel voor de provincies is ervoor zorgen dat er voor alle gebruikers voldoende grondwater van voldoende kwaliteit op een bepaalde plek is: niet te veel en niet te weinig. Een belangrijke gebruiker van grondwater is de drinkwatervoorziening. Josan

Meijers – lid van het Bestuurlijk Overleg Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater van het Interprovinciaal Overleg (IPO) – vertelt meer over de rol van de provincies bij het beschermen van het grondwater dat is bestemd voor de productie van drinkwater.

‘Laat ik bij het begin beginnen. Zoet water is leven, en schoon drinkwater is een eerste levensbehoefte. Daar moet je dus met z’n allen heel verstandig en voorzichtig mee omgaan. De vraag rijst dan: wat moet ik precies beschermen en waartegen?’

‘PREVENTIEVE AANPAK VERDIENT DE VOORKEUR’

In dit geval willen wij het grondwater beschermen tegen verontreinigingen van buitenaf. Overigens is schoon grondwater niet alleen een belang voor de drinkwatervoorziening, maar ook voor de landbouw, de industrie en de natuur. Je hebt het dus al meteen ook over meerdere gebruikerscategorieën.’

Ketensamenwerking

Provincies moeten het grondwater in hun gebieden beschermen, maar ook de rijksoverheid heeft een taak op het gebied van zoet water, aldus Meijers: ‘Daarom is een goede samenwerking tussen provincies en rijk ook zo belangrijk.’

Samenwerking en ketenaanpak zijn essentiële factoren bij de bescherming van het grondwater: ‘Je kunt niet zonder de steun en de kennisinbreng van alle stakeholders. We hebben via de Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater de afgelopen jaren enorm geïnvesteerd in elkaar leren kennen, waardoor we nu goed weten wat we aan elkaar hebben. De agrarische sector heeft bijvoorbeeld met haar Deltaplan Agrarisch Waterbeheer laten zien dat zij de urgentie van het vraagstuk onder ogen zien. Daardoor hoef je je bij problemen niet elke keer af te vragen wie je erbij moet betrekken, kun je snel schakelen en zijn de effecten van oplossingen sterker.’

Gebiedsdossiers

De bedreigingen voor het grondwater en mogelijke oplossingen worden verzameld in gebiedsdossiers. Meijers: ‘Behalve maatregelen zoals verontreinigingen opruimen of indammen, kijken we daarbij ook naar preventieve maatregelen: hoe voorkom je uitbreiding van bestaande problemen? Dat doen we samen met alle partners in de waterketen, waarbij het een belangrijke taak voor de provincies is om de partijen bij elkaar te brengen. Daarnaast hebben de provincies ook een actieve rol bij projecten en pilots om de problematiek regionaal en lokaal aan te pakken.’

Historische vervuiling

De verontreinigingen van buitenaf, die Meijers eerder noemde, vallen uiteen in twee hoofdcategorieën: ‘De eerste groep

is wat in jargon ‘historische verontreinigingen’ wordt genoemd; door mensen gemaakte stoffen, zoals zware metalen of polycyclische aromatische koolwaterstoffen. Deze vervuiling is meestal in de grond terechtgekomen als gevolg van economische activiteiten in het verleden, zoals een tankstation of een wasserij. Het zijn zogeheten ‘puntverontreinigingen’, die redelijk in beeld zijn qua locatie en omvang. Meestal heeft de vervuiling de vorm van een ondergrondse ‘pluim’, die mee stroomt met het grondwater. Omdat dit langzaam gaat en omdat de locaties bekend zijn, kunnen meestal tijdig oplossingen worden ontwikkeld, zoals verwijderen of indammen.’

Diffuse verontreinigingen

De tweede categorie omvat de diffuse verontreinigingen, waarmee wordt bedoeld dat ze eigenlijk overal voorkomen en van vele bronnen afkomstig zijn. ‘Daarbij kun je denken aan ongewenste stoffen uit de landbouw, zoals nitraten en fosfaten uit mest en resten van gewasbeschermingsmiddelen. Daarnaast is een belangrijke bron van verontreiniging het medicijngebruik van eigenlijk elke Nederlander: resten daarvan verlaten het lichaam en komen in het riool en daarna in het oppervlaktewater terecht. Vanuit het oppervlaktewater infiltreren ze in de bodem en komen zo in het grondwater. Deze diffuse verontreinigingen zijn momenteel de belangrijkste bedreigingen voor het grondwater.’

Bewustwording

De provincies voeren met alle stakeholders overleg over oplossingen voor de problemen die in de gebiedsdossiers naar voren komen. Meijers: ‘Vooropgesteld: het liefst zie je natuurlijk dat er helemaal geen verontreiniging optreedt. Een preventieve aanpak verdient altijd de voorkeur, maar in de praktijk ontcom je soms niet aan een ‘end-of-pipe’ oplossing, aan het eind van de keten, bijvoorbeeld bij de waterzuivering.

Belangrijk daarbij is de bewustwording. Er is een grote groep mensen die zich onvoldoende bewust is van de gevolgen van hun handelen voor het milieu. Dat geldt voor particulieren, boeren, maar bijvoorbeeld ook voor de partijen in de gezondheidszorg. Een farmaceutisch bedrijf dat een medicijn ontwikkelt, een arts die het voorschrijft, een patiënt die het slikt: ze zijn bezig met gezondheid en niet met het milieu. Door de fabrikant te vragen biologisch afbreekbare medicijnen te ontwikkelen, de arts om die voor te schrijven, en de burger om zijn overgebleven medicijnen terug te brengen bij de apotheek, kun je voorkomen dat medicijnresten in het milieu komen. Net zoals door het afvangen van bepaalde medicijnen of röntgencontraststoffen via plaszakken of Pharmafilters in ziekenhuizen.’

Provinciale bevoegdheden

De provincies voelen zich zeer verantwoordelijk voor het grondwater, aldus Meijers: ‘Het liefst willen we alle onnodige verontreiniging van het grondwater voorkomen. In de praktijk doen we dat door goede maatregelen in de breedte, met extra accenten op de waterwinning en de grondwaterreserves. De provincies hebben als bevoegd gezag voor de grondwaterlichamen in de Omgevingswet verschillende bevoegdheden. Zo kunnen wij in onze Omgevingsverordeningen regels opnemen, waarin we beschrijven wat er wel en niet mag in een bepaald gebied. Daarnaast kunnen we ‘getrapte instructieregels’ opnemen: dan verplichten wij gemeenten om in hun Omgevingsplannen dezelfde regels op te nemen als in de provinciale Omgevingsverordening. Dat betekent in de praktijk dat een gemeente dan bijvoorbeeld bij vergunningverlening rekening moet houden met het belang van schoon grondwater.’

*Bijna een half miljoen Nederlanders
wonen op of in de buurt van een
grondwaterbeschermingsgebied.*